

Kanttekeningen en berichten

Het portret van Aucke Stellingwerf door Lodewijk van der Helst

R. VAN LUTTERVELT

Het portret van de vlootvoogd Aucke Stellingwerf door Lodewijk van der Helst (catalogus 1153) trekt de aandacht wegens het stilleven, dat op een tafel, rechts van de afgebeelde, is aangebracht. Een dergelijke voorstelling is even zeldzaam als een contereitsel van de admiraal.

Het schilderij draagt het opschrift 'L. vander .helst f AEta.33.1670'. Het is posthuum, aangezien Stellingwerf op 14 Juni 1665 sneuvelde in de slag bij Lowestoff. Nu weten wij niet welke leeftijd hij had toen hij stierf. Zeker moet hij echter ouder dan 33 geweest zijn, gezien de hoge rang van luitenant-admiraal, die hij toen bekleedde. Het gelaat van de geportretteerde heeft echter een tamelijk jeugdige uitdrukking en is eer dat van een 33-jarige dan van een opperbevelhebber. Het ligt daarom voor de hand aan te nemen dat Van der Helst in 1670 voor de vervaardiging van zijn beeltenis van de reeds vijf jaar tevoren overledene gebruik heeft gemaakt van een, ons niet meer bekend, schilderij, dat van deze gemaakt was toen hij 33 jaar telde. De mededeling 'AEta.33' op het doek zou dan dus niet bepaald onjuist zijn, maar, in combinatie met het jaartal 1670, toch wel verwarrend.

Het stilleven rechts bestaat uit een grote ijzeren kogel, waarop de linkerhand van de afgebeelde rust, een kaart, een staafje goud, een schelp, een bruine commandostaf met gouden knoppen, een geopende bruine beurs, goudstukken, een helm met welige vederbos van witte en enkele rode struisveren, een globe, een wit zijden sjerp met gouden franje en een geopend rood bijouerieënkistje, waaruit parels benevens een lint met een sleuteltje hangen. Het is dus eensdeels een voorstelling, die op het beroep van de admiraal duidt, doch vertoont aan de andere kant ook ele-

menten van een Vanitas. In het bijzonder de kogel wijst hierop, want Stellingwerf werd gedood door een kanonskogel. J. de Decker dichtte onder een prent met de figuur van de admiraal dat hij

..... 'als Hoofd van Vrieslands oorlogschepen,
De Brit heeft aangegrepen,
Al waer een koogel-buij zijn eerlijk leven sloot
Met een doorluchte dood.'

De reden waarom het merkwaardige stilleven op het portret werd aangebracht, is hiermee verklaard. Tevens betekent dit een bewijs, dat het schilderij inderdaad Stellingwerf voorstelt.

De geschiedenis van het doek is maar gedeeltelijk bekend. Het werd op 11 Augustus 1803 aangekocht voor de Nationale Kunst-Gallerij te 's-Gravenhage, van wie wordt niet vermeld¹. Uit de Admiraliteit van Friesland te Harlingen kan het niet afkomstig zijn, want dat gebouw brandde in 1771 af en niets van de inhoud kon gered worden². Over de familie van Stellingwerf is, o.a. ten gevolge van deze brand, weinig bekend. Eerst kort vóór zijn sneuvelen, in 1662, was de admiraal in het huwelijk getreden met Antie Sanstra. Het bleek niet dat zij kinderen nalieten³. Hun erfgenamen waren leden van de familie Fontein, afstammelingen van een nicht van Aucke. Dirk Fontein, die leefde van 1735 tot 1816, was de kleinzoon van Auckje Fontein (1679-1702) en Dirck Pietersz (1686-1717)⁴. Het is niet onmogelijk, maar evenmin bewezen, dat hij het contereitsel aan de Nationale Kunst-Gallerij verkocht heeft.

¹) E. W. Moes, en E. van Biema, De Nationale Konst-Gallery en het Koninklijk Museum, Amsterdam, 1909, blz. 208. ²) Tegenwoordige Staat van Friesland, III, Amsterdam 1788, blz. 15. ³) De Navorscher 1884, blz. 272. ⁴) De Navorscher 1875, blz. 261.

